

Ataxi: värt att veta för patienter

Vad är det?

Ordet ataxi kommer från grekiskan och betyder "oordning". Ataxi syftar på oordnade, klumpiga rörelser och svårigheter med balansen. Koordinationen av rörelser kräver att flera delar av nervsystemet samarbetar och om ett område är skadat så kan det ge upphov till ataxi. Din läkare kan undersöka dig för att se om det går att bestämma om ataxin orsakas av en skada i hjärnan, ryggmärgen eller nerverna. Det område i hjärnan som oftast orsakar ataxi är lillhjärnan.

Vilka är symtomen av ataxi?

- Svårigheter med balansen i stående
- Svårigheter vid gång som kan inkludera:
 - Bredspårig gång
 - Lutning eller falltendens åt ena eller andra sidan
 - Oförmåga att gå rakt
 - Fall orsakade av ostadighet
- Okoordinerade, klumpiga handrörelser
- Skakningar (tremor) som vanligtvis blir sämre då man sträcker sig efter ett föremål. Detta kan påverka armar, ben, huvud eller till och med hela kroppen.
- Problem med talet, vanligtvis mer sluddrigt
- Problem med ögonrörelser som kan orsaka dubbelseende eller dimsyn
- Yrsel

Vilka är orsakerna?

Ataxi är ett neurologiskt symptom och inte en sjukdom. Det finns många möjliga orsaker, bland annat:

- Hjärnskada orsakad av tumör, stroke, våld mot huvudet, infektion, o.s.v.
- Vitaminbrist med låga nivåer av exempelvis vitamin B1, B12 eller E
- Exponering för vissa läkemedel eller substanser såsom fenytoin, karbamazepin, barbiturater, lugnande medel, vissa antibiotika, litium, amiodaron och alkohol
- Autoimmuna sjukdomar som multipel skleros, en immunreaktion mot en tumör, inflammation i hjärnans blodkärl eller celiaki
- Metabola sjukdomar som påverkar sköldkörteln eller låga blodsockernivåer
- Neurodegenerativa sjukdomar där hjärnan förlorar nervceller såsom multipel systematrofi (MSA), spinocerebellär ataxi (SCA), med flera
- Ärftliga (medfödda eller genetiska) orsaker

Hur ställs diagnosen?

För att utreda och diagnostisera ataxi så behöver en läkare fråga dig om din egen och din familjs sjukdomshistoria. Du kommer också att genomgå en detaljerad neurologisk undersökning och, om det skulle vara nödvändigt, diagnostiska tester som kan omfatta:

- Bildundersökningar: undersökning av hjärnan med datortomografi (DT) eller undersökning av hjärna och/eller ryggmärg med magnetresonanstomografi ("magnetkamera"; MR)
- Blod-, urin- och ryggmärgsvätskeprover
- Tester av blodtryck och urinering
- Undersökning av hjärtat
- Undersökning av nervledningsförmåga och elektromyografi (ENeG/EMG)

- Kognitiv eller neuropsykologisk testning
- Ögonundersökning
- Blodprov för genetiska/ärftliga ataxier

Finns det någon behandling?

Behandlingen av ataxi beror på orsaken. Om ataxin beror på läkemedel eller andra substanser så kan ataxin förbättras om man inte längre exponeras för substansen i fråga. Behandling kan också vara möjlig vid vitaminbrist, tumör, autoimmuna eller metabola sjukdomar. Vissa genetiska ataxier har specifika vitamin- eller läkemedelsbehandlingar.

När det inte finns någon specifik behandling att tillgå så kan fysio-, arbets- och talterapi ofta bidra till att förbättra funktionen och livskvalitén för patienter med ataxi.